

LBRIS

We know
books

Adolf Hitler

Führerul celui de-al Treilea Reich

LITERA
București

Adolf Hitler. El Führer del Tercer Reich

© pentru ideea originală, EMSE EDAPP, S. L., 2024

© pentru texte, Joan Solé, 2024

© pentru prezenta ediție, EMSE EDAPP, S. L., 2024

Îngrijire editorială: Bonalletra Alcompas, S. L.

Design și ilustrație copertă: Pau Taverna

Design și machetare: LitusGràfic

Fotografie copertă: Shutterstock.com

© Ilustrații și fotografii din interiorul cărții: p. 19, Glasshouse Images/Shutterstock.com; pp. 42, 49, Everett Collection/Shutterstock.com; p. 60, United States Holocaust Memorial Museum, prin amabilitatea – vezi sursa publicată/Wikimedia Commons; p. 95, Autor necunoscut/U.S. National Archives and Records Administration/Wikimedia Commons; p. 120, US Army/*Stars and Stripes*, the official US Army magazine/Wikimedia Commons.
Toate drepturile rezervate

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Adolf Hitler

Führerul celui de-al Treilea Reich

Joan Solé

Copyright © 2025 Grup Media Litera

pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Doina Arabela Saavedra Duque

Corector: Rodica Crețu

Copertă: Vlad Panfilov

Tehnoredactare și prepress: Marin Popa

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SOLE, JOAN

Adolf Hitler: Führerul celui de-al Treilea Reich /

Joan Solé, – București: Litera, 2025

ISBN 978-630-342-944-1

929

94

Cuprins

Un deusolat își găsește împlinirea în război	7
„Lupta mea”	23
Ani victorioși	41
Declin și înfrângere	105
Prăbușire individuală și colectivă	119
Cronologie	133

Un debusolat își găsește împlinirea în război

În acea zi de 2 august 1914, piața emblematică din centrul orașului München, Odeonsplatz, era plină de o mulțime entuziastă care sărbătorea furtunos intrarea Germaniei în război împotriva Rusiei, anunțată cu o zi înainte. Mulțimea vocifera optimist și își închipuia că războiul va fi unul fulgerător, că puterea militară a Germaniei, demonstrată de-a lungul secolelor, va zdrobi inamicul. Poporul german trebuia să-și recapete măreția, să-și afirme supremația în rivalitățile imperiale, pe confuza tablă de șah în care se transformase continentul european. Germania, gigantul adormit și rămas în urmă în cursa pentru colonii, trebuia să-și ocupe locul care i se cuvenea în rândul națiunilor, iar această hegemonie nu putea fi obținută în birourile elegante ale diplomaților, ci pe câmpul de luptă. Modelată politic la

forjă de „Cancelarul de fier“ von Bismarck în secolul al XIX-lea, dar definită cu mult înainte de spiritul militar, Germania urma să facă un pas înainte care să o plaseze în avangarda națiunilor. Iată care era starea de spirit dominantă în capitala bavareză, de la care făceau excepție doar câțiva pacifiști reziduali, eliminați însă în mod corespunzător din dezbaterea publică în săptămânile precedente. În Odeonsplatz se adunase acum cea mai încrâncenată și beligerantă parte, cea mai puternică în exprimarea furiei sale războinice extreme. Canotierele și pălăriile cu boruri largi fluturau pe sus, ridicate de mâinile proprietarilor lor. Imnul consacrat, „Die Wacht am Rhein“, și un altul recent devenit popular, „Deutschland, Deutschland über alles“, răsunau în aer, sub privirea impassibilă a doi lei sculptați, a căror imobilitate contrasta cu paroxismul participanților înflăcărați.

Din mulțime, un austriac de vreo 25 de ani privea hămesit.¹ Adolf Hitler, a cărui viață se afla de prea mult timp în derivă între adăposturi mizerabile și taverna groaznice, vedea brusc deschizându-se în fața lui o nouă perspectivă vitală, posibilitatea de a avea ceva pentru care să lupte, un scop care să dea sens zilelor sale.

¹ Fotografia realizată de Heinrich Hoffmann în timpul manifestației desfășurate la München, în Odeonsplatz, pe 2 august 1914, în care apare și Adolf Hitler, este una dintre cele mai cunoscute imagini ale viitorului Führer. Unii autori au pus la îndoială autenticitatea imaginii, însă istoricii și biografii de cea mai înaltă reputație o acceptă ca fiind autentică. Vezi: Kershaw, I. 1998. *Hitler. 1889–1936: Hubris*, p. 89 și colțița foto; Fest, J. *Hitler*. New York: Harcourt Brace Jovanovich, p. 64.

Tânărul boem neadaptat, care nu lucrase o zi întreagă în viața lui, se trezise dintr-odată în miezul lucrurilor. Din mintea sa dispăruseră brusc zilele de foamete și nopțile petrecute în paturi închiriate prin dormitoare comune, printre sforăitul cerșetorilor și înțepăturile ploșnițelor. Tânărul care, în ciuda tuturor dovezilor contrare, nu se îndoise niciodată de propria valoare, a simțit o chemare transcendentă a providenței răsunând în el. Era o chemare personală, adresată lui ca individ, nu ca supus al împăratului german.

La urma urmei, era un caz atipic: un austriac care își părăsise țara pentru a nu fi nevoit să lupte în armata austro-ungară și care trebuia să solicite o autorizație specială pentru a lupta sub drapelul german. Destinul său individual urma să îl transcendă pe cel al propriei persoane și să se contopească cu cel al unei națiuni, al unui continent și, finalmente, al întregii specii umane.

Tânărul se născuse în micul sat austriac Braunau am Inn, aproape de orașul Linz și de granița cu Germania, o zonă natală care se explica prin profesia tatălui său, cea de agent vamal. Acesta – un bastard care în 1876 își schimbase numele din Alois Schicklgruber (numele de familie al mamei sale, pe care îl purtase 39 de ani) în Alois Hitler (numele de familie al tatălui său, preluat când acesta îl recunoscuse în sfârșit) – l-a avut cu Klara Pölz, a treia soție, o verișoară cu 24 de ani mai tânără decât el, pe al patrulea copil, Adolf, pe 20 aprilie 1889; dintre cei șase copii ai cuplului, doar el și sora lui, Paula, au ajuns la

vârsta adultă. Cei doi mai aveau o soră și un frate vitregi, născuți dintr-o căsătorie anterioară a tatălui lor.

În această perioadă timpurie, Adolf a suportat bătăi frecvente de la tatăl său, considerate normale la vremea aceea, dar care par să fi fost deosebit de violente în familia Hitler.¹ Alois era foarte exigent cu copiii și se considera îndreptățit să fie așa: se mândrea că fusese primul membru al familiei care părăsise munca câmpului și intrase în cel mai respectat sector, cel al funcționarilor publici, și asta fără să fi urmat aproape nici o școală.

Adolf s-a dovedit a fi un elev slab: după o educație primară normală, a trebuit să repete primul an de școală medie când familia s-a mutat la Linz. În *Mein Kampf* (*Lupta mea*), o carte – între operă autobiografică și platformă-program – pe care a scris-o în 1924 cu ajutorul discipolului său apropiat Rudolf Hess, Hitler își justifică rezultatele școlare slabe ca fiind o răzvrătire împotriva tatălui său, care ar fi vrut să-i impună de la bun început o carieră la vamă, contrar vocației artistice a fiului său.² Cu toate acestea, după moartea lui Alois, în 1903, Hitler a continuat să aibă rezultate academice slabe, până în momentul în care a abandonat școala, la vârsta de 16 ani, fără să obțină diploma de liceu. Hitler a convins-o pe tânăra

sa mamă îngăduitoare că învățătura devenise pentru el o tortură, întrucât o indispoziție sau o boală îl făcea să-i fie foarte dificil să studieze, iar Klara a fost de acord cu abandonarea timpurie a școlii.

Ulterior, Hitler a negat în parte această presupusă incapacitate academică. A fost un cititor vorace și a adunat o bibliotecă de mii de cărți, dintre care se pare că pe majoritatea le-a și citit.¹ El nu citea însă pentru a-și lărgi orizonturile minții, nici pentru a învăța sau a descoperi lucruri noi, ci doar pentru a-și reafirma convingerile, adânc înrădăcinate încă din timpul școlii, când fusese inițiat în doctrinele ultranaționaliste și pangermaniste.

Odată cu dispariția părintelui agresiv și frustrant și cu traiul în reședința familiei doar cu sora și mama sa, a început o fază vitală pentru Hitler. Inevitabil, trebuie menționate, în acest moment al adolescenței, complexul lui Oedip și consecințele sale, prezente în mai multe analize psihopatologice ale viitorului Führer.² Hitler a încheiat faza crucială a adolescenței după ce a acumulat un bagaj voluminos de experiențe complexe legate de părinții săi: un tată căsătorit, prima oară, cu o femeie mult mai în vârstă decât el, căreia îi fusese infidel în repetate rânduri și cu care nu avusese copii; a doua oară,

¹ Toland, J. 1976. *Adolf Hitler*. Garden City, N.Y.: Doubleday, pp. 12-13.

² Hitler, A. *Lupta mea*. 2005. Jusego. Prima ediție electronică în limba spaniolă, p. 5. Slaba calitate literară a acestei cărți celebre a fost semnalată, printre alții, de marele jurnalist și biograf german Joachim Fest, după cum se va vedea târziu.

¹ Miskolczy, A. 2003. *Hitler's Library*. Central European University Press; Ryback, T. 2008. *Hitler's Private Library: The Books That Shaped His Life*. Knopf Doubleday Publishing Group.

² Waite, R.G.L. 1977. *The Psychopathic God: Adolf Hitler*. New York: Basic Books.

cu o ex-amantă, care murise de tuberculoză la un an de la nuntă și îi lăsase doi copii; și, a treia oară, cu o verișoară – fusese necesară o dispensă papală pentru ca mariajul să aibă loc – cu 24 de ani mai tânără, care dăduse naștere la șase copii în 12 ani, dintre care patru nu atinseseră vârsta de zece ani. Un tată bețiv, cu aventuri extraconjugale și care îl maltratase pe Hitler până la vârsta de 12 ani; și o mamă supusă și speriată, care, în absența soțului ei, devenise o aripă protectoare și un refugiu sigur și de la care se putea obține un răspuns pozitiv la aproape orice dorință, oricât de capricioasă sau absurdă, cum ar fi abandonarea timpurie a școlii.

Dar bărbatul de 25 de ani care sărbătorea în Odeonsplatz intrarea Germaniei în război împotriva Rusiei – și al cărui entuziasm nu era exclusiv patriotic, ci mai degrabă personal, determinat de faptul că găsisese o cale de a ieși din lăncezeală – nu era ghidat de teorii psihanalitice. Orizontul său existențial era definit de grandilocvența mitologiei germanice și a istoriei monumentale, iar el se simțea chemat să obțină rezultate mărețe. Nu era făcut să lucreze de la nouă la cinci și nici să-și întemeieze o familie, nu avea nimic în comun cu mediocritatea burgheză. Încă de când părăsise școala, cu nouă ani înainte, una dintre puținele evaluări pozitive obținute fiind la desen, era convins că avea personalitate și talent de artist. În cei trei ani cât a locuit cu mama și sora sa într-un apartament dintr-o suburbie a orașului Linz, a lenevit, având impresia că se dedică unor

activități nobile ale spiritului. Nu și-a căutat de lucru și a lăsat-o pe Klara să aibă grijă de nevoile materiale din pensia de văduvă și economiile familiei. Se obișnuise să rătăcească pe străzi și să citească la întâmplare cărți de istorie și mitologie germană, fără nici un plan și cu foarte puține filtre raționale, și să picteze doar atât cât să mențină vie convingerea că este un artist cu talent înnăscut, care într-o zi nu prea îndepărtată va străluci în domeniul picturii sau al arhitecturii. Singurul său prieten în acei ani a fost un tânăr binevoitor pe nume August Kubizek, pe care îl supunea unor lungi monologuri pe teme legate de spirit, în care își expunea pangermanismul rasial și se dezlănțuia împotriva diversității etnice abominabile a Imperiului Austro-Ungar din care avea ghinionul să facă parte.¹

La 17 ani a călătorit prima dată la Viena, unde a stat două luni pe banii primiți de la mama sa și de la alte rude. În această capitală, împărțită între avangardă – acolo se găseau Sigmund Freud, creatorul psihanalizei revoluționare, și Ludwig Wittgenstein, care avea să dea peste cap filosofia – și filonul tradițional și chiar reacționar, tânărul și provincialul Hitler, complet străin de aceste profunde falii culturale, aspira să fie recunoscut pe scară largă. La examenul de admitere la Academia de Arte Frumoase s-a lovit de o realitate amară: a fost respins pentru lipsă de talent. Tânărul nu a cedat în fața

¹ Kubizek, A. 2010. *El joven Hitler que conocí*. Barcelona: Roca Editorial.

acestei dezamăgiri și a atribuit-o nu propriilor neajunsuri, ci incapacității examinatorilor de a-i aprecia adevărata valoare. Un an mai târziu s-a prezentat a doua oară, însă rezultatul a fost și mai slab. După ce a stat câteva luni în Linz, veghind agonia Klarei, aflată pe moarte din cauza unui cancer de sân, în decembrie 1907 s-a stabilit din nou la Viena, hotărât cu încăpățănare să își croiască un viitor ca pictor. Cu toate acestea, pentru a se ține pe linia de plutire, a fost nevoit să facă diverse munci, cum ar fi să măture zăpada de pe trotuare, să care valize la gară sau să fie muncitor în construcții; acestea erau ocupații sezoniere, trecătoare, care îl ajutau să se descurce, dar nu au reprezentat niciodată o ocupație stabilă sau o zi întreagă de muncă. Locuia într-o pensiune, împărțind o cameră cu August Kubizek, prietenul din Linz cu care asista la nenumărate reprezentații ale operelor lui Wagner și pe care îl copleșea cu discursuri interminabile despre fanteziile mitologice: se transpunea în eroii wagnerieni precum Lohengrin, Siegfried, Tristan și Parsifal. După un an de locuit cu Kubizek în pensiunea vieneză, Hitler a dispărut fără să-și ia rămas-bun de la prietenul său, pentru că era falit și nu-și mai putea plăti chiria.

Atunci a început o fază extremă a existenței sale, în care își petrecea nopțile într-un cămin de bărbați sordid și își potolea foamea în cantinele pentru săraci. Orizontul său de așteptări s-a redus, în cele mai grele momente de decădere, la simpla supraviețuire zilnică. Lucrurile s-au îmbunătățit oarecum când tânărul

și-a descoperit abilitatea – nu ca artist, ci ca artizan – de a picta clădiri emblematice ale orașelor în acuarele și uleiuri pe care publicul burghez le cumpăra cu bucurie de la el, pentru că erau frumoase și dădeau bine agățate în saloane. Nu fără rezerve disprețuitoare față de o lume care nu reușise să-i aprecieze talentul, Hitler era totuși mulțumit că reușea să trăiască din munca sa, chiar dacă modest. Ilustrațiile de tipul cărților poștale pe care le realiza erau însă lipsite de valoare artistică. În acest timp, artiști de talia lui Gustav Klimt, Egon Schiele, Oskar Kokoschka, Vassily Kandinsky, Franz Marc și Paul Klee deschideau noi drumuri în pictură la Viena și München, însă tânărul Hitler nici măcar nu aflase. Referințele sale erau pictorii academiști ai secolului al XIX-lea.¹

În mai 1913 a decis să părăsească Viena pentru apropiatul München, capitala Bavariei, împreună cu un coleg de cămin, Rudolf Häusler, care îi luase locul lui Kubizek ca asistent. Un motiv important pentru plecarea precipitată a fost nevoia urgentă de a scăpa de recrutarea austro-ungară, care îi impusese deja serviciul militar timp de patru ani. Hitler și-a justificat fuga cu argumentul suprem, adică insuportabilul amestec „rasial” al Imperiul Austro-Ungar, care adăpostea slavi și evrei: prefera să plece în Germania mai igienică. În conformitate cu legislația austriacă, o astfel de fugă constituia infracțiunea gravă de dezertare, care atrăgea după sine pedeapsa cu închisoarea.

¹ Fest, J. *Hitler*. New York: Harcourt Brace Jovanovich, pp. 33 și 59.

Observăm în această justificare a delictului câteva tipare care se vor repeta de-a lungul întregii vieți a lui Hitler: ascunderea eșecurilor personale în spatele unor subterfugii agresive față de un anumit grup și găsierea de vinovați, toate scăldate într-o retorică grandilocventă.

În ianuarie 1914, autoritățile austriece au descoperit că se afla la München, unde picta în continuare acuarele cu locuri cunoscute, iar în februarie a fost obligat să se supună unui examen medical care l-a declarat inapt pentru serviciu, deoarece era subnutrit și a reușit să îi farmece pe medici cu un discurs visceral. Vestea bună a scutirii militare a precedat-o pe cea a salvării financiare, deoarece, la împlinirea vârstei de 24 de ani, Hitler a intrat în posesia moștenirii lăsate de tatăl său, care, deși nu era prea mare, i-a permis să scape de mizerie și să trăiască, cel puțin pentru o vreme, fără greutate materiale.

Acestea erau așadar situația și parcursul tânărului vesel care sărbătorea în Odeonsplatz intrarea Germaniei în război. Se afla încă la marginea societății și nu avea planuri sau perspective. S-a înrolat voluntar în armata germană și a fost admis prin dispensă specială, deoarece cetățenia sa nu îi asigura intrarea automată. A fost repartizat în Regimentul bavarez și, după mai puțin de trei luni de pregătire, a plecat pe frontul de vest.

Rolul lui Hitler în Marele Război a fost subiect de dezbateri și pare cel puțin straniu. A fost decorat cu două Cruci de Fier, una de clasa a II-a și una de clasa I (pe care, după război, o purta la loc vizibil, pe piept),

decorații de merit care par să nu lase nici o îndoială cu privire la angajamentul său, chiar dacă înregistrările oficiale nu consemnează acțiunile care i-au adus aceste distincții (el lăudându-se că fusese decorat cu clasa I pentru o acțiune în care capturase singur 15 soldați inamici). Cu toate acestea, Hitler nu a depășit gradul inferior de caporal, ceea ce nu numai că face extrem de ciudat faptul că distincția i-a fost acordată, dar arată clar și că nu se bucura de apreciere în rândul superiorilor săi și poate nici în rândul soldaților. Unele relatări au zugrăvit imaginea unui soldat Hitler spartan, puritan, ultradisciplinat, care nu se plângea niciodată de mizeria și de insalubritatea frontului, care se abținea de la conversații despre femei, dezaproba glumele deochete, nu frecventa niciodată bordelurile (spre deosebire de majoritatea celorlalți soldați) și care își muștra camarazii ori de câte ori criticau ordinele primite: era, se pare, un model de virtuți militare – disciplină, tărie de caracter, loialitate – și o ființă umană destul de insuportabilă. Nu primea niciodată scrisori sau pachete de la prieteni ori familie, iar asta denota sterilitatea vieții sale afective și sociale.¹

În Franța și Belgia, Hitler a servit drept curier între linia a doua și linia întâi de luptă, transmitând ordinele celor din vârful de lance. De asemenea, a participat la prima bătălie de la Ypres (vestul Belgiei), care a însemnat

¹ Kershaw, I. 1998. *Hitler. 1889–1936: Hubris*. Londra: Penguin Books, p. 92.